

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОПТИМІЗАЦІЄЮ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кадничанський М.В., канд. екон. наук, Тарасенко О.Л., магістр, Баранова Г.І., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

На сьогоднішній час серед актуальних питань щодо стратегічного управління запасами стає проблема оптимізації рівня запасів і контроль за їх розміром для підприємств України. Управління товарними запасами базується на використанні потужних інформаційних технологій, що дозволяють практично щодня спостерігати їхній стан і динаміку, автоматично здійснювати розміщення замовлень через комп'ютерну мережу і поповнювати запаси до оптимального рівня.

Дослідженнями в сфері стратегічного управління та оптимізації рівня матеріальних запасів розглядають вітчизняні та закордонні науковці в межі проблеми цього питання: Б. Анікін, Є. Овідій, Л. Лозовський, Р. Акофф, Д. Хедлі, Т. Уайтін, Д. Бауерсокс, Д. Клосс, Я. Монден, Р. Шонбергер, Дж. Шрайбфедер, Т. Момот, Г. Назарова, Н. Євдокимова, Л. Батенко, В. Верба та інші.

Найпоширенішими методами визначення норм і нормативів є евристичні, техніко-економічні та економіко-математичні. Установлення нормативів виробничих чи товарних запасів евристичними методами передбачає визначення їх розміру на основі результатів аналізу попередніх періодів з урахуванням маркетингових прогнозів розвитку ринкових тенденцій та суб'єктивних оцінок експертів і фахівців.

Найбільш розповсюджені системи управління запасами, що засновані на використанні моделі EOQ (Economic Ordering Quantity, тобто моделі оптимального рівня запасів), засобу червоної лінії чи двохсекторного засобу.

Для забезпечення безперебійної роботи підприємства внаслідок порушень графіка постачань, сезонних або часових коливань попиту формують страхові запаси. За умов, коли підприємство очікує можливе підвищення цін на сировину, можуть формуватися спекулятивні запаси. В силу цих причин виникає необхідність появи категорії страхових запасів (Q_s), створення яких необхідно для захисту підприємства від втрат внаслідок вагань попиту, тривалості періоду постачання та інших факторів зовнішньої середовища. При цьому, оптимізація обсягу страхових запасів повинна вирішити дилему для підприємства між прибутковістю і ризиком. Обґрунтовуючи доцільність створення страхових запасів, необхідно порівняти вигоди від забезпечення стабільної роботи (підтримка асортиментного ряду, якості обслуговування клієнтів) з витратами, пов'язаними з відволіканням обороту грошових коштів, які заморожуються в запасах.

Традиційно в літературі, присвяченій питанням аналізу ефективності використання запасів на підприємстві, пропонується контролювати величину запасів методом ABC. Цей метод ґрунтується на поділі всіх товарно-матеріальних запасів на категорії, відповідно до яких визначаються ступінь

контролю за їх зберіганням, часом придбання та принципами поповнення. Відповідно ABC-методу товарно-матеріальні запаси поділяються на три категорії «А»- запаси, які потребують жорстокого контролю, та детального обліку через їх високу вартість, швидкий термін виконання замовлення на їх отримання. Категорія «В» - запаси, які порівняно з товарно-матеріальними цінностями категорії «А» менш значущі для забезпечення безперервної операційної діяльності та вимагають не такого суворого обліку. До категорії «С» відносять ті види товарно-матеріальних запасів, які суттєво не впливають на функціонування підприємства, тому не потребують пильного контролю за наявністю та умовами зберігання. Для управління запасами категорії «А» слід використовувати методики аналізу ефективності використання, обороту, розраховувати раціональний обсяг замовлень, час замовлень для точного планування розміру запасів.

Однією з найвідоміших концепцій оптимізації рівня запасів є технологія управління запасами Just-in-time (або «точно у визначений термін»), яку вперше було адаптовано японськими виробничими компаніями. Технологія Just-in-time – це система постачання сировини й товарів, що дає можливість компаніям отримувати замовлення вчасно, відповідно до попереднього узгодженого терміну та визначеного обсягу партії і сприяє гнучкості поставок, дає можливість звільнитися від зайвих запасів і скоротити складські витрати.

Системи управління запасами повинні створюватись та постійно удосконалюватись для ефективного вирішення наступних проблем:

- реальної оцінки поточного стану запасів;
- встановлення необхідних термінів розміщення замовлень;
- визначення доцільного обсягу партії товарних запасів, що замовляються;
- визначення необхідного обсягу страхових запасів;
- оцінка витрат управління запасами і засобів їх мінімізації.

Отже, стратегічне управління запасами залежить від великої кількості чинників, які, в свою чергу, впливають на ефективність роботи та економічний розвиток торговельних підприємств, а вимоги до стратегічного управління і оптимізації товарних запасів цілком залежать від стратегічних цілей розвитку підприємства, який забезпечить використання відповідних моделей та відповідного алгоритму їх управління.